

- Library Review* [online]. 1984, vol. 16, nr. 4, pp. 415-427. ISSN 0020-7837. DOI: [https://doi.org/10.1016/0020-7837\(84\)90029-3](https://doi.org/10.1016/0020-7837(84)90029-3)
19. ȚURCAN, Nelly. *Explorarea metodelor de cercetare în biblioteconomie și știința informării* [online]. Chișinău: Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, 2021 [citată 12.03.2023]. ISBN 978-9975-134-31-6. Disponibil: <https://hapes.hasdeu.md/xmlui/handle/123456789/333>
 20. ULMSCHNEIDER, John E. Vision, Advocacy, Narrative, Outreach: Strategic Communication for New Library Buildings. In: HICKERSON, H. Thomas, LIPPINCOTT, Joan K., CREMA, Leonora (eds.). *Designing Libraries for the 21st Century* [online]. Chicago: ACRL, 2022, pp. 89-104 [citată 12.03.2023]. ISBN 978-0838939222. Disponibil: https://scholarscompass.vcu.edu/libraries_pubs/73/
 21. UMOREN, Pius Tom, AGWUNOBI, Juliana Nwakaego. Communication in academic libraries: an assessment of university of Calabar library technique in information services delivery. In: *Global Journal of Educational Research* [online]. 2017, vol. 16, nr. 1, pp. 47-54. ISSN 1596-6224. DOI: <http://dx.doi.org/10.4314/gjedr.v16i1.7>
 22. WAKIMOTO, Diana K. Exploring Internal Communication in Public Libraries: Challenges and Opportunities for Library Leaders. In: *Library Leadership and Management* [online]. 2021, vol. 35, nr. 2, pp. 1-18. ISSN 1945-8851. DOI: <https://doi.org/10.5860/llm.v35i2.7466>
 23. WAKIMOTO, Diana K. Internal communication in academic libraries: Challenges and opportunities. In: *College & Undergraduate Libraries* [online]. 2022, vol. 29, nr. 3-4, pp. 190-205. eISSN 1545-2530. DOI: <https://doi.org/10.1080/10691316.2022.2151542>

BIBLIOTECILE TRANSFORMĂ COMUNITĂȚI: UN MODEL CARE ADAUGĂ VALOARE ACTIVITĂȚII BIBLIOTECII

Dr., conf. univ. Lidia KULIKOVSKI

Într-o lume din ce în ce mai digitală, vedem rolul bibliotecilor ca a unor Centre Comunitare și, mai nou, ca a unui Conector Comunitar, uneori subevaluat, și, ocazional, sub foc. Când diminuarea bugetelor locale se combină cu revoluția tehnologică non-stop, iar serviciile bibliotecii publice, care se concentrează pe construirea față-în-față a comunității, inspirat educă utilizatorii, iar utilizatorii se angajează în discursul public, acest lucru poate părea

ciudad. Dar impetuoso necesar... Mai mult decât cărți și calculatoare, bibliotecile sunt încă locuri unde persoanele se adună pentru a explora, interacționa și imagina.

Să aruncăm o privire asupra evoluției conceptului *biblioteca și comunitatea*. Nu începem de la papirus, ci de la vremurile noastre cu *Biblioteca – centru comunitar*, lansat de Manifestul IFLA UNESCO sub titlul de *Centrul local* (1994), unul din conceptele specifice prin care bibliotecile adaugă valoare comunităților. În 2000, forurile profesionale internaționale declară că bibliotecile participă la *dezvoltare comunitară* prin dezvoltarea unei diversități de servicii și prin rolul ei educațional. Bibliotecile americane susțin că bibliotecile au o contribuție substanțială la procesul de dezvoltare comunitară. BM „B.P. Hasdeu” a îmbrățișat această glisare de la *Centrul local* (cu extensiile de istorie, memorie, cultură, artă etc.) spre *Un loc la masa comunității* – concept ce solicită participarea bibliotecilor la dezvoltarea comunității, angajându-se să implementeze servicii pentru o diversitate de oameni, inclusiv pentru cei dezavantajați. În 2010, BM a tradus și a editat volumul cu același titlu, scris de Kathleen de la Peña McCook, ca suport necesar acestui proces¹.

Apoi a fost o evoluție către alt concept: *Biblioteca – centru comunitar*. Iar programul de modernizare a bibliotecilor Novateca a adus în Republica Moldova conceptul *Biblioteca – conector comunitar* cu tot cu suport educațional și tehnic necesar pentru implementare.

Modelul Conector comunitar

Oamenilor le pasă de comunitatea lor, de orice loc din comunitățile lor. Experiența bibliotecilor demonstrează că acest model aduce multiple beneficii:

- *consolidează identitatea comunitară* – locurile definesc identitatea comunitară printr-o mai mare implicare în comunitate, un sentiment mai bun de dăruire și de voluntariat, perpetuând integritate, valori și viziune comună;
- *construiește poduri de legătura între oameni* – bibliotecile atrag populație diversă din punctul de vedere demografic, al

¹ McCOOK, Kathleen de la Peña. *Un loc la masă: participarea la dezvoltarea comunității*. Red. L. KULIKOVSKI. Trad. de Victoria KULIKOVSKI, Lidia KULIKOVSKI. Chișinău: Magna Princeps, 2010. 110 p. (Titlu original: *A Place at the Table. Participating in the Community Building*.)

- vârstei și de gen, precum și o mai mare diversitatea etnică și culturală, încurajând oamenii să se implice;
- *încurajează angajamentul comunitar și bibliotecar* – oportunitate pentru a consolida poziția noastră în comunitate și de a spori participarea;
 - *contribuie la construirea unor comunități sănătoase* – comunitățile cu puternice interacțiuni sociale sunt mai echitabile și mai rezistente;
 - *catalizează dezvoltarea comunităților* – spațiile publice și îmbunătățirea lor, fiind foarte vizibile în viața civică și însuflând încrederea publicului în comunitățile/mahalalele lor, sunt un mod rentabil prin care comunitățile devin mai competitive;
 - *oferă un spațiu public inteligent* – un spațiu unde există mereu idei noi, un spațiu de explorare și descoperire cu multe lecții noi de învățat.
 - *asigură durabilitate* – crearea unor comunități mai durabile și locuibile.

Biblioteca, prin definiție, este instituție comunitară și un actor comunitar, un bun vecin și un mentor comunitar. Acest model inovator, Biblioteca Publică – *conector comunitar*, împuternicește comunitățile la nivel local, creând experiențe unice de animație comunitară (lectură publică, discuții, divertisment, educație, socializare), care adună oamenii împreună.

Succesul oricărei biblioteci, a oricărei comunități nu e determinat exclusiv de activitatea ei, de angajații/cetățenii săi, de spațiile/localurile/clădirile sale sau de ofertele culturale și recreative. Comunitățile, ca și bibliotecile, devin niște magneti reali, atunci când oferă oamenilor calitățile intangibile pe care le-au experimentat în viața comunităților: sentimentul de loc, vitalitate socială, preocupări de calitatea vieții cetățenilor (cu toate componentele sale). Aceste intangibile sunt greu de definit și de planificat, dar ușor de realizat. Prin acest model, biblioteca implică cetățenii prin noi modalități, dinamice, în lectură, educație în incinta bibliotecii și extramuros (în locuri de care beneficiază comunitățile), transformându-o într-un loc important, semnificativ, puternic pentru toți.

Modelul *Bibliotecile transformă comunități*

Și, iată acum, conceptul *Biblioteca – conector comunitar* trece în altul: *Bibliotecile transformă comunități* – modelul care

accentuează rolul transformator al bibliotecii în comunitate. Fiind aplicat, acest model transformă biblioteca într-o scenă imensă comunitară, unde se petrece viața de zi cu zi, cu problemele ei, dar și viața culturală a comunității în zile de bucurie și sărbătoare – scena pe care poate urca orice membru al comunității ca să intervină în operă, în scenariu, să contribuie, să corecteze, să ajute.

Acest model de activitate reprezintă conversații deschise în bibliotecă sau în afara ei – oriunde oamenii se adună pentru a înțelege și a se implica în viața comunității. La organizarea dialogului comunitar nu se cere nimic din birocrăția desfășurării serviciilor – nici teme, nici agendă, doar un proces simplu care ne ajută să trecem de la discuții MICI la discuții MARI, la conversații care contează. Este vorba despre o conversație de 90 de minute, ținută într-un cadru public precum biblioteca, și despre un grup care lucrează la un proiect sau o discuție la care oricine este binevenit să se alăture. Formatul simplu facilitează bibliotecarii să se organizeze fără frică și îi ajută pe oameni să se simtă în largul lor, oferindu-le tuturor celor care doresc o șansă să vorbească sau, de asemenea, ca oamenii să asculte pur și simplu.

Utilizăm conversațiile comunitare atunci când:

- dorim ca participanții să învețe mai multe despre ei înșiși, despre comunitate sau despre o problemă și/sau să descopere soluții inovatoare la problemele comunitare (forme de desfășurare – discuții, lucru în grup, photovoice);
- dorim să aflăm cum văd ei biblioteca, cum își închipuie că ar fi bine să fie biblioteca (sesiuni de iterație), cum ar dori să se implice în viața bibliotecii și a comunității.

Care sunt subiectele potrivite pentru acest model? Aproape orice! Modelul este potrivit mai ales pentru a explora subiecte (de exemplu: comunitate, lectură, bibliotecă, dragoste, moarte, tradiții, teatru, reziliență) sau pentru a analiza evenimentele sau problemele din comunitate.

De ce am ales acest model? Aceasta este o metodă simplă, open-source, care permite să fie adaptată la orice problemă sau subiect oportun sau dorit. Cu instruire și suport de curs, bibliotecile pot desfășura acest tip de dialog, folosind resurse minime – ceea ce îl face ideal pentru bibliotecă.

Bibliotecile publice sunt poziționate în mod unic pentru a fi lideri și agenți de schimbare și transformare în comunitățile lor, dar,

atunci când există atât de multe modele de implicare a comunității disponibile, de unde ar trebui să începem?

Bibliotecarii care au folosit modele de dialog și deliberare vor discuta despre cum a funcționat procesul în comunitatea lor. Prezentatorii vor discuta despre rețeaua BM și despre resursele disponibile bibliotecilor. Profesioniștii din biblioteci vor învăța să navigheze în gama de abordări de dialog și deliberare și să facă alegeri de planificare/proiectare care se potrivesc cel mai bine circumstanțelor și resurselor lor.

Sesiunile se desfășoară interactiv, iar participanții au oportunitatea de a pune întrebări și de a interacționa cu facilitatorii. Participanții ar trebui:

1. să obțină o înțelegere a gamei de abordări a dialogului și deliberării, a tipurilor de implicare;
2. să afle despre aplicarea reală a acestor abordări în biblioteci;
3. să adreseze întrebări despre abordările care se vor conforma cel mai bine circumstanțelor, obiectivelor de implicare și resurselor acestora;
4. să se informeze despre resursele disponibile ale bibliotecilor și cum să le acceseze;
5. să se familiarizeze cu cele două abordări prezentate în această serie de educare non-formală ca *Dialoguri civice* (sau *comunitare*), *Democrația zi de zi* etc.

Această serie de educare non-formală și comunitară trebuie tratată ca parte a angajamentului social și comunitar al BM, care urmărește să consolideze rolurile bibliotecilor ca lideri și agenți comunitari ai schimbării/transformării.

Se realizează acest concept prin metoda amintită mai sus: *Dialogus communitatis* – *Dialoguri comunitare* (americanii o numesc *Conversații comunitare*). Le putem spune *Cafenele publice* pe subiecte comunitare. Acestea permit grupurilor de oameni să participe împreună la runde de dialog în evoluție, rămânând în același timp parte dintr-o conversație unică, mai largă și conectată.

Conversațiile mici, intime, se leagă și se construiesc una pe cealaltă, pe măsură ce oamenii se deplasează între grupuri, polenizează idei și descoperă noi perspective asupra întrebărilor sau problemelor care contează cu adevărat în viața, munca sau comunitatea lor. Conducerea dialogului bazat pe colaborare, împărtășirea cunoștințelor și crearea posibilităților de acțiune în grupuri de toate dimensiunile este un proces creativ. Dialogul comunitar se

organizează atunci când dorim să încurajăm explorarea unui subiect, explorarea propriilor opinii și experiențe ale participanților, precum și experiențele altora și/sau să explorăm și să dezvoltăm idei și soluții inovatoare; să descoperim mituri/povești ale chișinăuienilor, creând *mitopoetica* (așa cum se numește acum) sectorului nostru, a mahalalei utilizatorilor noștri sau a străzii – foarte important conținut de memorie și experiență comunitară, numit, mai nou, *metavers* (în limbaj informatic, confuz încă).

Subiecte potrivite pentru acest model: o gamă întregă de subiecte poate fi adaptată unui proces de conversație/mobilizare civică. Pot fi explorate subiecte importante pentru comunitate, cum ar fi: imigrația și construirea comunității, problemele de amenajare/utilizare a terenurilor și multe altele.

Acest model permite metoda de dialog bazat pe colaborare, reunind grupuri mai mici și mai mari de oameni într-o serie de runde mici de conversație, pentru a spori implicarea și crearea conexiunilor mai profunde între membrii comunității. Modelul poate fi folosit pentru abordarea unei varietăți de întrebări, subiecte sau probleme.

Dialogul comunitar urmărește să consolideze și rolurile bibliotecarilor ca lideri comunitari și agenți ai schimbării. E o nevoie critică pentru domeniul bibliotecar de a se implica, într-un mod nou, în viața comunității. Astfel, credem că bibliotecile vor deveni mai vizibile publicului, mai conectate la comunitățile lor și vor construi parteneriate mai puternice cu agențiile civice locale, organizațiile nonprofit, finanțatorii și corporații. Inițiativa este posibilă printr-un proiect susținut de BM „B.P. Hasdeu”, Primăria municipiului Chișinău sau Direcția generală cultură și patrimoniu cultural a Consiliului municipal Chișinău. Misiunea BM este de a dezvolta, promova și îmbunătăți serviciile și profesia de bibliotecar, pentru a îmbunătăți învățarea și a asigura accesul la informație pentru toți. Este o inițiativă/metodă de a rezolva probleme stringente și de a schimba modul în care biblioteca lucrează împreună cu comunitatea. Proiectul guvernamental „Guvernare prin mobilizare civică” vine cu formarea bibliotecarilor și cu tutoriale. E o practică demonstrată, utilizată în mii de comunități la nivel mondial.

Modelul *Bibliotecile transformă comunități* presupune două lucruri importante:

- este o modalitate orientată spre exterior de a implica, în mod autentic, membrii comunității;

- acesta generează cunoștințe publice care pot fi apoi utilizate pentru a încuraja luarea deciziilor de orice fel.

În cadrul Târgul de idei „Biblioteca pentru comunitate”, care s-a desfășurat la BM „B.P. Hasdeu” pe 18 octombrie 2023, am realizat că acest concept deja se aplică în proiectele și prezentările participanților. Asta înseamnă că implicarea comunității ne facilitează înțelegerea despre: 1) aspirațiile oamenilor pentru comunitate; 2) preocupările oamenilor; 3) cum gândesc și vorbesc oamenii despre o anumită problemă în relație cu comunitatea; 4) ce schimbări sunt necesare pentru a ne atinge aspirațiile pentru comunitate; 5) ce cred oamenii că putem face și în cine ar avea încredere pentru a lua măsuri.

Modelul *Bibliotecile transformă comunități* și metodele/formele pe care le sugerează acesta, ne ajută să ne informăm cum să organizăm această mobilizare civică:

- invităm oameni noi, deschizând ușa către noi relații;
- împărtășim cunoștințe publice, creând oportunități de coaliție;
- abordăm probleme, asigurând capacitatea de a lucra împreună;
- creăm căi naturale pentru ca oamenii să contribuie.

Cel mai important e că acest model creează cunoștințe publice valoroase, orientând munca și deciziile spre ceea ce contează cu adevărat pentru oameni; identificând problemele-cheie și conexiunile lor în limbajul folosit de oameni; descoperind un sentiment de scop comun; permițând stabilirea unor obiective realiste; ajutând muncii noastre să fie mai relevantă și să aibă un impact mai mare.

În majoritatea comunităților, puțini lideri sau organizații, precum și bibliotecari, au *cunoștințe publice*. Prea des înlocuim cunoștințele publice cu *cunoștințele de specialitate*. Cunoștințele publice, ale noastre sau ale experților, provin din implicarea oamenilor în legătură cu aspirațiile și preocupările lor, din viziunea lor asupra comunității, din analiza și raportarea profesională, într-un limbaj simplu pe care oricine îl poate înțelege, a statisticilor, a datelor despre tendințe, a datelor sondajelor, a studiilor de piață și de audiență. Dimensiunea ideală pentru aceste conversații este între 8 și 15 persoane.

Acest dialog comunitar reprezintă o modalitate puternică de a cunoaște diferite părți ale comunității sau de a învăța din voci

care nu se aud de obicei. Ne gândim la ceea ce vrem să învățăm și la cum să obținem o înțelegere generală a modului în care oamenii văd comunitatea. În acest scop, invităm la discuții un grup de oameni. Acesta este un punct de plecare excelent. Dorim, de exemplu, să înțelegem mai bine modul în care un anumit grup de oameni sau oameni dintr-o anumit sector al Chișinăului gândesc și vorbesc despre comunitatea lor. Atunci, avem nevoie de o strategie mai direcționată în invitarea oamenilor. Indiferent ce alegeți, acestea sunt dialoguri, nu cercetări academice. Identificăm cine cunoaște aspectul comunitar sau oamenii cu care vrem să vorbim: personalul bibliotecii, voluntarii, membrii Consiliului de administrație, partenerii, utilizatorii noștri.

Principiile funcționării/desfășurării unui dialog comunitar sunt foarte simple:

- *caracterul incluziv al participării* (un mediu și un climat încurajator în care toată lumea este inspirată să vorbească și să asculte, unde pot apărea perspective diverse);
- *acces deschis* (poate participa oricine, fiind deschis tuturor, gratuit);
- *ceea ce se spune nu poate fi deținut de nimeni* (ceea ce se spune în cadrul *Dialogurilor comunitare* trebuie considerat a fi în domeniul public);
- *lipsa comitetelor*;
- *menținerea integrității și fidelității* (dialogul comunitar poate fi modificat, adaptat, completat cu titluri preferate, dar să fie anume un dialog și să respecte metodologia și principiile sale).

Încă un aspect: stabilim așteptări realiste și explicăm oamenilor *ce sunt* aceste dialoguri comunitare: dialog (discuții, conversații, cafenele publice etc.) de 90 de minute, care ne ajută să înțelegem mai bine comunitatea și cum ne putem restabili convingerea că putem rezolva lucrurile împreună. Dialogurile sunt concentrate pe învățare. Ne angajăm să împărtășim ceea ce am învățat și cum să folosim aceste informații. În al doilea rând, *ce nu sunt* aceste dialoguri: nu sunt primărie, nici cercetare academică, nici focus-grup și nici o sesiune de reclamații.

Am întocmit un *Suport de curs* pentru modelul *Bibliotecile transformă comunități*. Și, dacă va fi nevoie, vom învăța împreună despre acest model în cadrul unui atelier.